अकरावा तास

जॅक गोल्डस्टीन

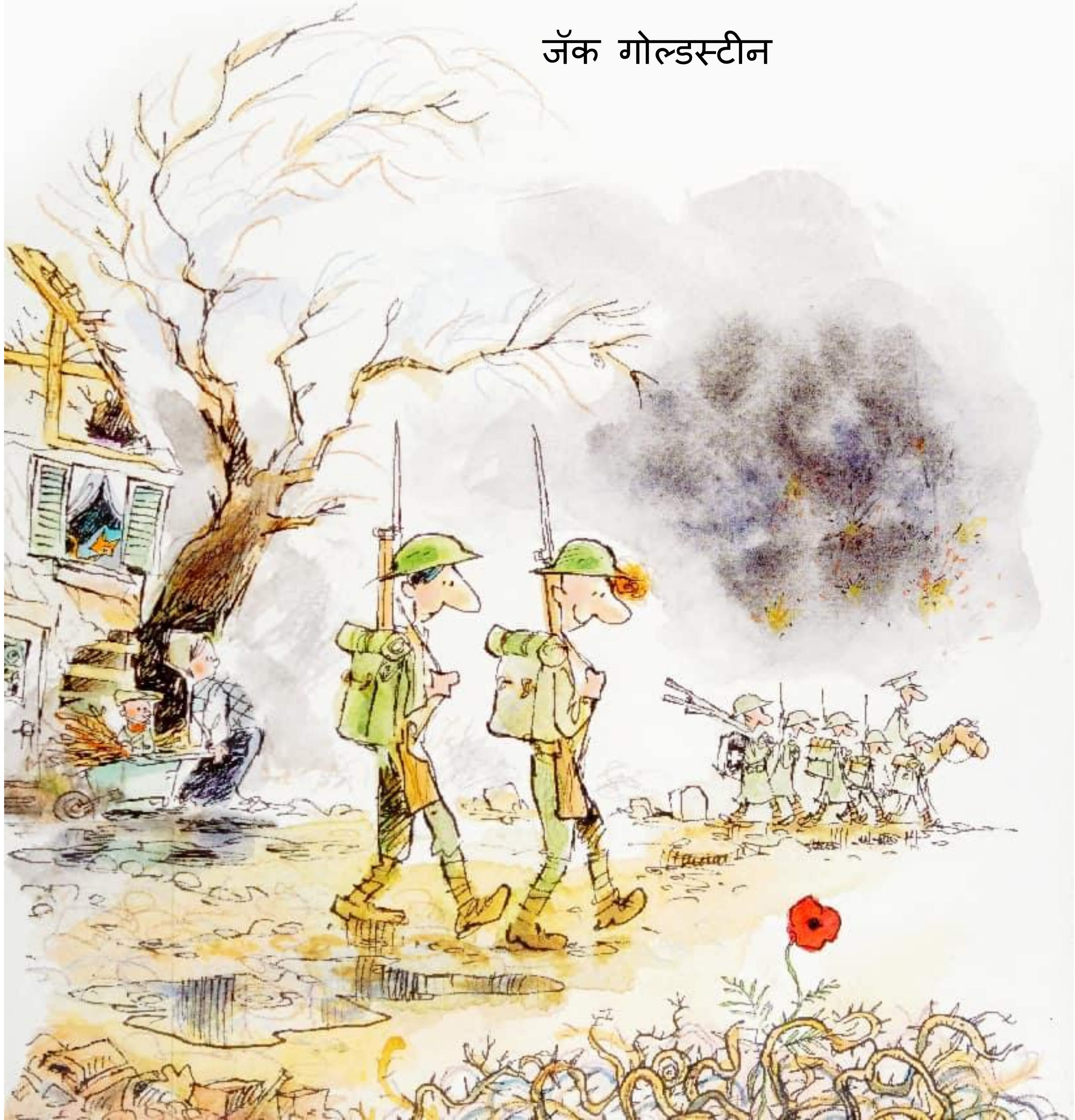

ज्युल्स आणि जिम जिवलग मित्र आहेत. ते एकत्र खेळतात. ते एकत्र शाळेत जातात. ते एकत्र मोठे होतात. या सगळ्यात, जिम नेहमीच ज्युल्सच्या थोडा पुढे असतो—थोडा वेगवान, थोडा अधिक बलवान. म्हणून, जेव्हा १९१४ मध्ये कॅनडा जर्मनीविरुद्ध युद्ध पुकारतो, तेव्हा जिम स्वयंसेवक म्हणून पुढे येणारा पहिला असतो, पण ज्युल्स त्याच्या पाठोपाठ असतो. ते एकत्र लढतात. ते खंदकांमधील थंडी आणि चिखल एकत्र सहन करतात. पण अखेरीस, अकराव्या महिन्याच्या अकराव्या दिवसाच्या अकराव्या तासाला युद्धविराम सुरू होताना त्या दोघांपैकी फक्त एकच जण पाहतो. मैत्रीची एक हृदयस्पर्शी कहाणी असलेली 'द इलेव्हन्थ अवर' ही जीवन, मृत्यू आणि युद्धाची भीषणता व निरर्थकता यांचीही कथा आहे.

अकरावा तास

जॅक गोल्डस्टीन

ज्युल्स आणि जिम यांचा जन्म
एकाच दिवशी, एकाच गावात झाला.

जिमचा जन्म आधी झाला.
त्याच्या दोन मिनिटांनंतर
ज्युल्सचा जन्म झाला.

ज्युल्स आणि जिम लवकरच जिवलग मित्र झाले.

पण जिम नेहमी पुढाकार घेत असे.
तो ज्युल्सपेक्षा अधिक वेगवान आणि
अधिक ताकदवान होता.

त्यांना सारख्याच गोष्टी
आवडायच्या आणि ते
सारखेच खेळ खेळायचे.

ज्युल्स जिमचा आदर करत असे आणि
जिम ज्युल्सची काळजी घेत असे.

जिम आणि ज्युल्स ही एक विचित्र
जोडी होती यावर सर्वांचे एकमत होते.

वर्षे लोटली पण काहीच बदलले नाही.

ज्युल्स नेहमी जिमच्या दोन मिनिटे मागे असायचा, ज्यामुळे त्याला खूप त्रास व्हायचा.

जिम वगळता सगळे ज्युल्सवर हसले.

आयुष्य असंच पुढे चालू राहू शकलं असतं.

पण एके दिवशी, समुद्रापलीकडे, युरोपमध्ये कुठेतरी एक युद्ध सुरू झाले...

कारण एका आर्च ड्यूक आणि त्यांच्या
पत्नीची हत्या झाली होती.

युरोप दोन विरोधी गटांमध्ये विभागला गेला होता.

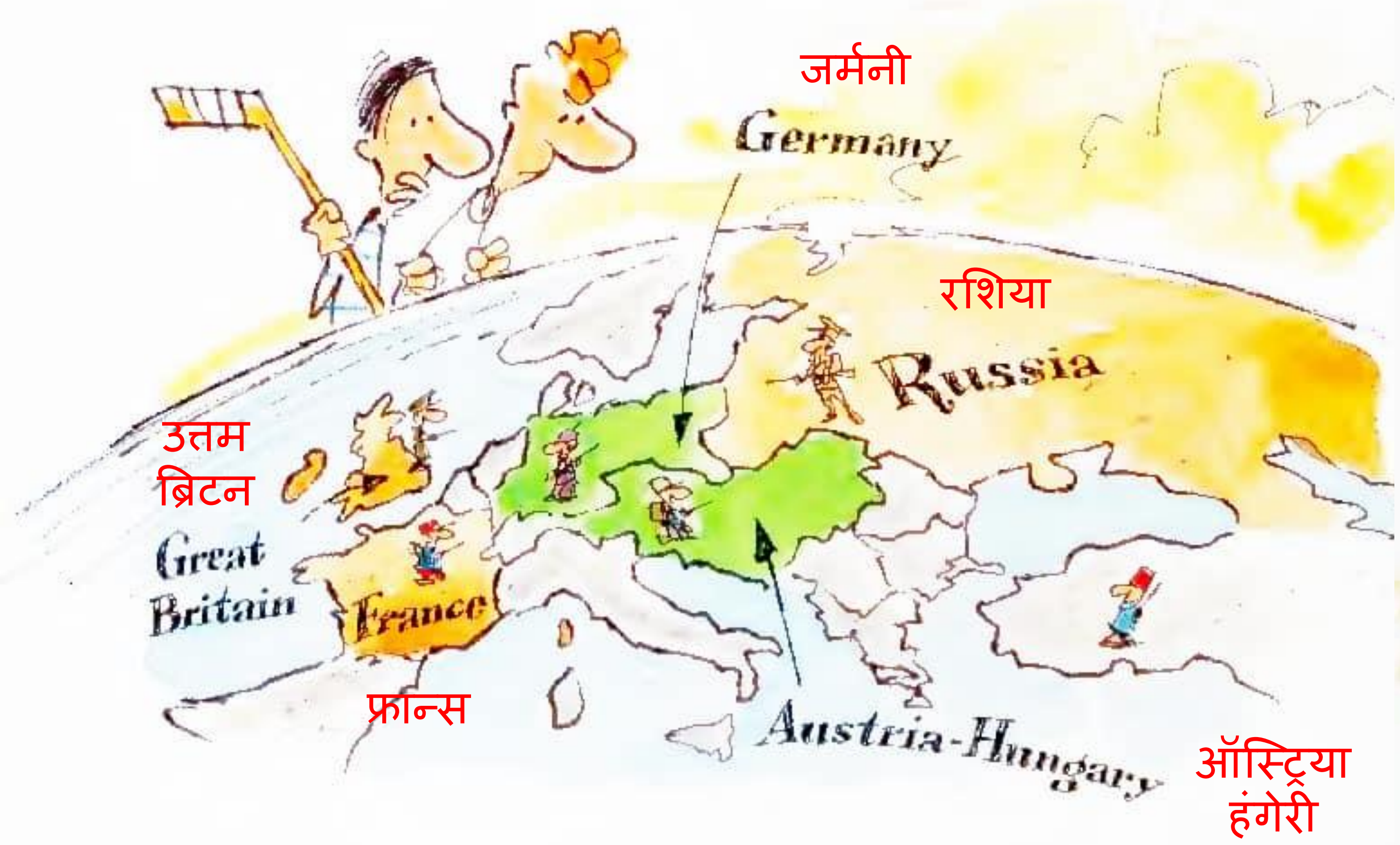

आणि कॅनडा जर्मनीसोबत युद्धात होते.

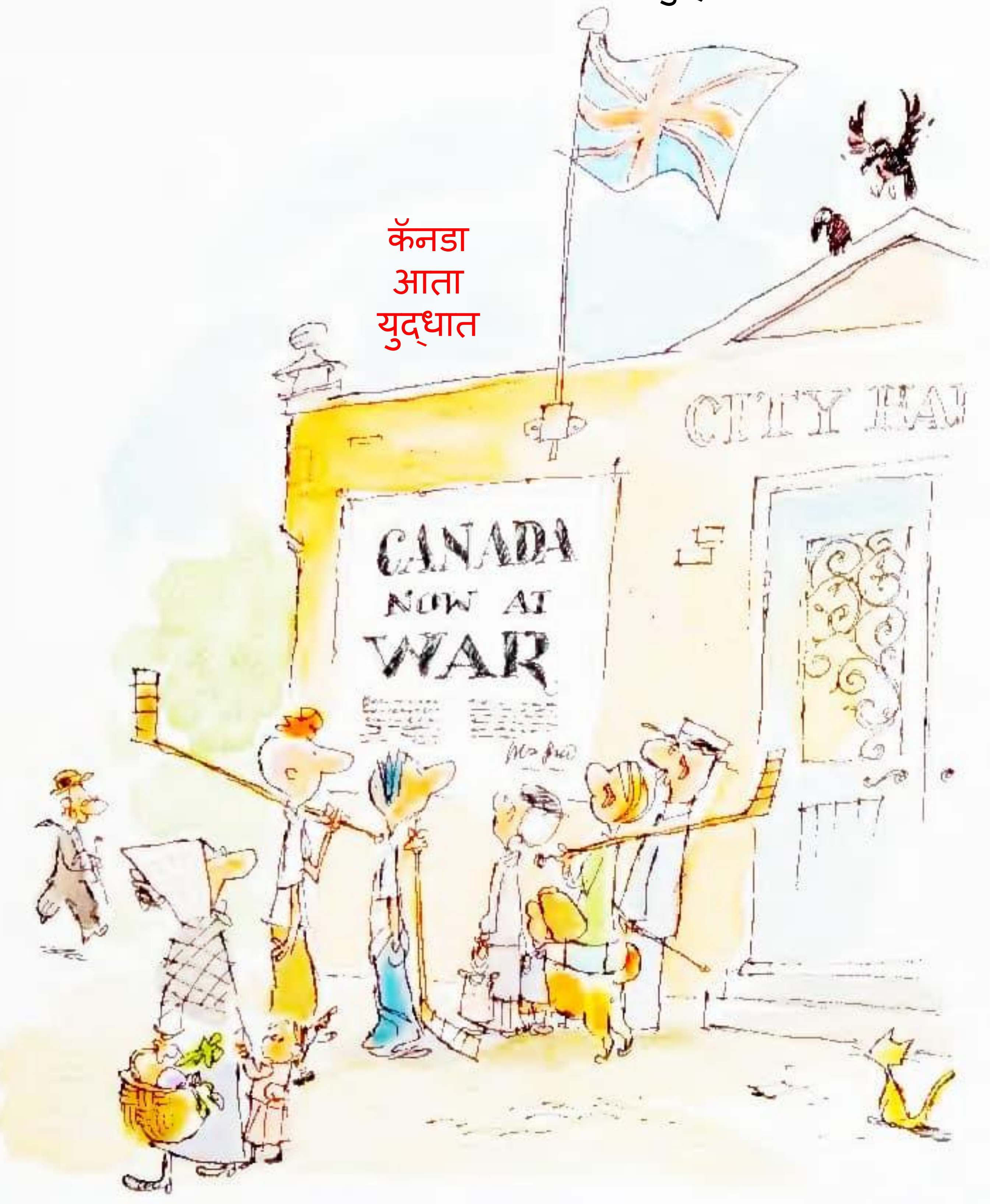

हा तुमचा
झेंडा आहे!
त्यासाठी लढा.

ज्युल्स आणि जिम
यांना तह आणि
युतींबद्दलच्या बातम्या
पूर्णपणे समजत
नव्हत्या, पण त्यांना हे
कळत होतं की त्यांच्या
देशाला त्यांची गरज
आहे. म्हणून, ते दोन
मित्र सैन्यात भरती
झाले. त्यांना त्या जर्मन
राक्षसांना हरवायचे होते.

जिम त्याच्या कळपात सर्वात पुढे होता.

त्याचा गणवेश त्याला
अगदी व्यवस्थित
बसला होता.

ज्युल्स दोन मिनिटे उशिरा आला.

त्याला उरलेला
गणवेश मिळाला.

ज्युल्स आणि जिम यांना कठोर प्रशिक्षण घ्यावे लागले.

आदेशांचे पालन करायचे असते,
हे ज्युल्सच्या लवकरच लक्षात आले.

मग, महिन्यांच्या प्रशिक्षणानंतर...

... ते युरोपला निघाले.
ज्युल्स दोन मिनिटे उशिरा आला.

इंग्लंडमध्ये अधिक प्रशिक्षण घेतल्यानंतर जेव्हा ते अखेरीस फ्रान्समध्ये पोहोचले, तेव्हा कॅनेडियन सैनिकांचे उत्साहात स्वागत करण्यात आले.

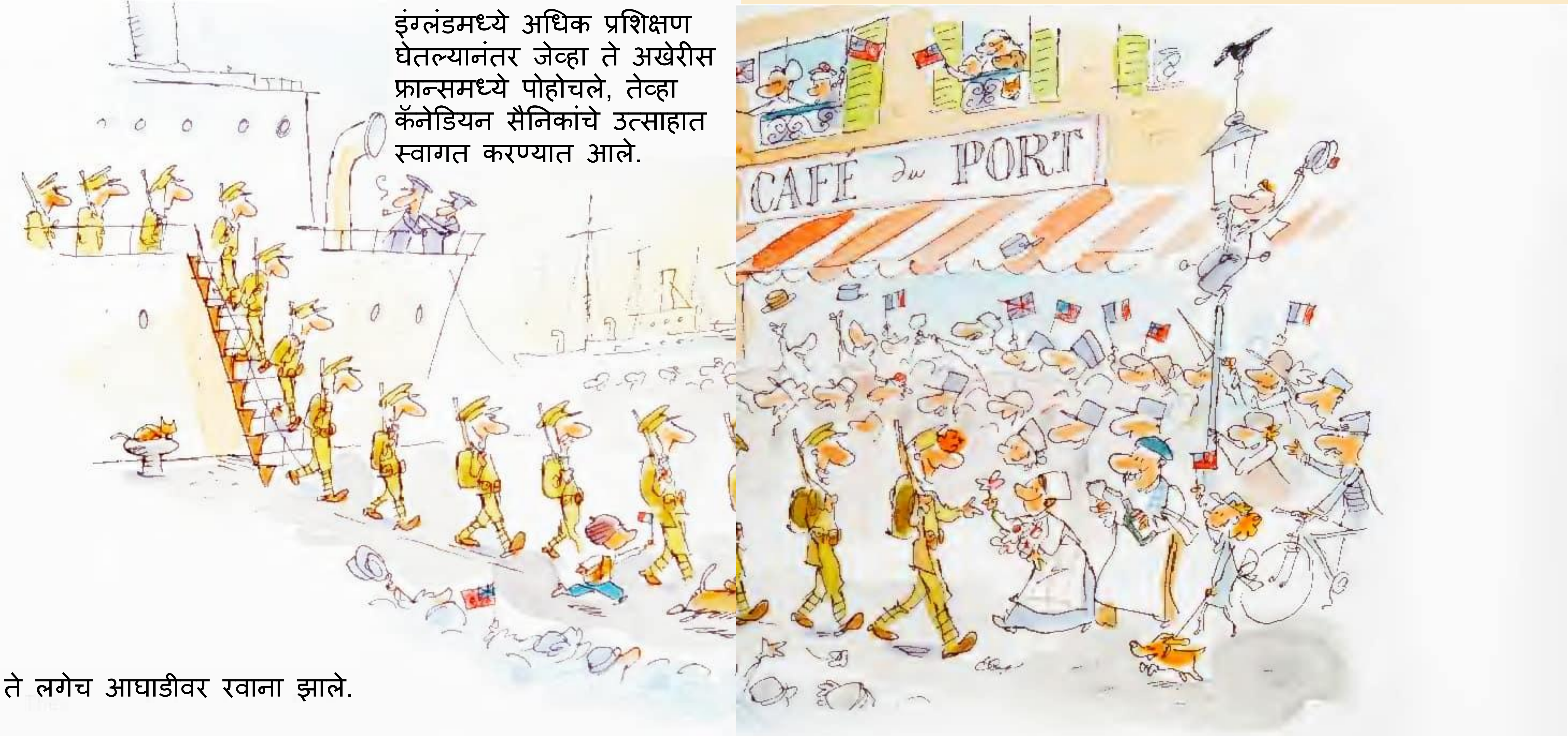

ते लगेच आघाडीवर रवाना झाले.

ज्युल्स आणि जिम यांनी कल्पना केली होती की युद्ध म्हणजे महाकाय लढाया आणि गौरवशाली हल्ल्यांनी भरलेले असते.

त्याऐवजी काटेरी तारेने वेढलेले चिखलाचे खंदक पाहून त्यांना आश्चर्य वाटले.

त्यांना जवळजवळ लगेचच कारवाईला सामोरे
जावे लागले. कित्येक तास प्रचंड
तोफगोळ्यांचा पावसासारखा वर्षाव होत होता.

मग, काही काळ शांतता पसरल्यानंतर,
जर्मन सैनिकांनी पायी हल्ला केला. पण
कॅनेडियन सैनिकांनी मशीनगनच्या
साहाय्याने त्यांना मागे रेटले.

मग कॅनेडियन सैन्याने जर्मन
सैन्यावर तोफांचा मारा सुरू केला.

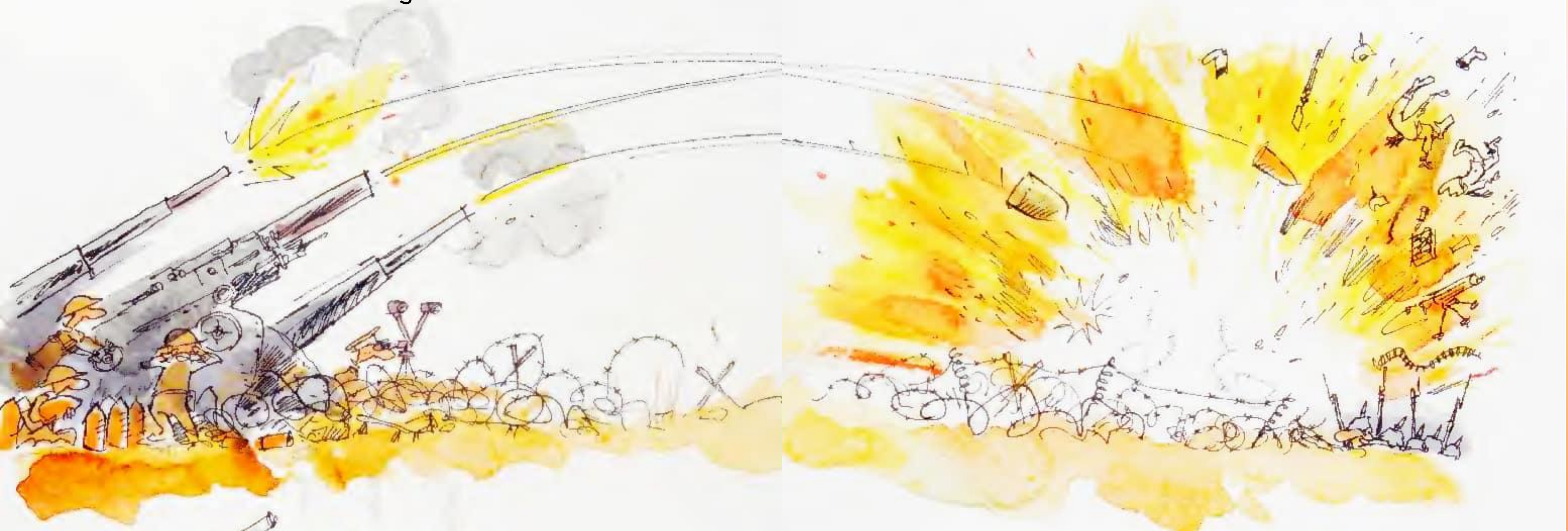

थोड्याच वेळात कॅनेडियन हल्ल्याची वेळ झाली. शत्रूच्या खंदकांकडे धावणे म्हणजे वेडेपणा आहे हे सैनिकांना माहीत होते, पण त्यांना आदेशांचे पालन करणे भाग होते.

हे हल्ले अनेकदा अयशस्वी ठरत आणि जे सैनिक जिवंत उरत, ते अडखळत आपल्या खंदकांकडे परत जात.

पुढचा हल्ला होईपर्यंत ते तिथे लपून बसायचे. आणि मग हे सगळं पुन्हा नव्याने सुरू व्हायचं.

अति टोकाकडून परत... अति टोकाकडून परत...

काही दुर्मिळ क्षण वगळता

सैनिकांचे पाय नेहमी ओले असायचे, त्यांच्या अंगावर उवा होत्या आणि खंदक उंदरांनी भरलेले होते.

ज्युल्स त्यांना पकडण्यात खूपच तरबेज झाला.

सैनिक आदिमानवांसारखे दिसू लागले.

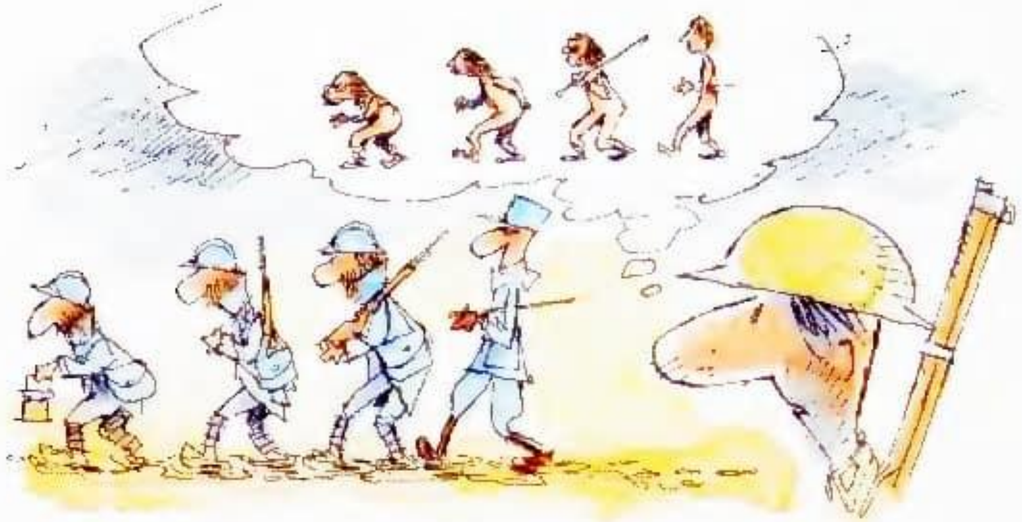

कधीकधी ते जर्मन कैद्यांना पकडायचे आणि ज्युल्स व जिम यांना आश्चर्य वाटले की, ते राक्षसांसारखे वाटत नव्हते. उलट ते खूपच दयनीय होते.

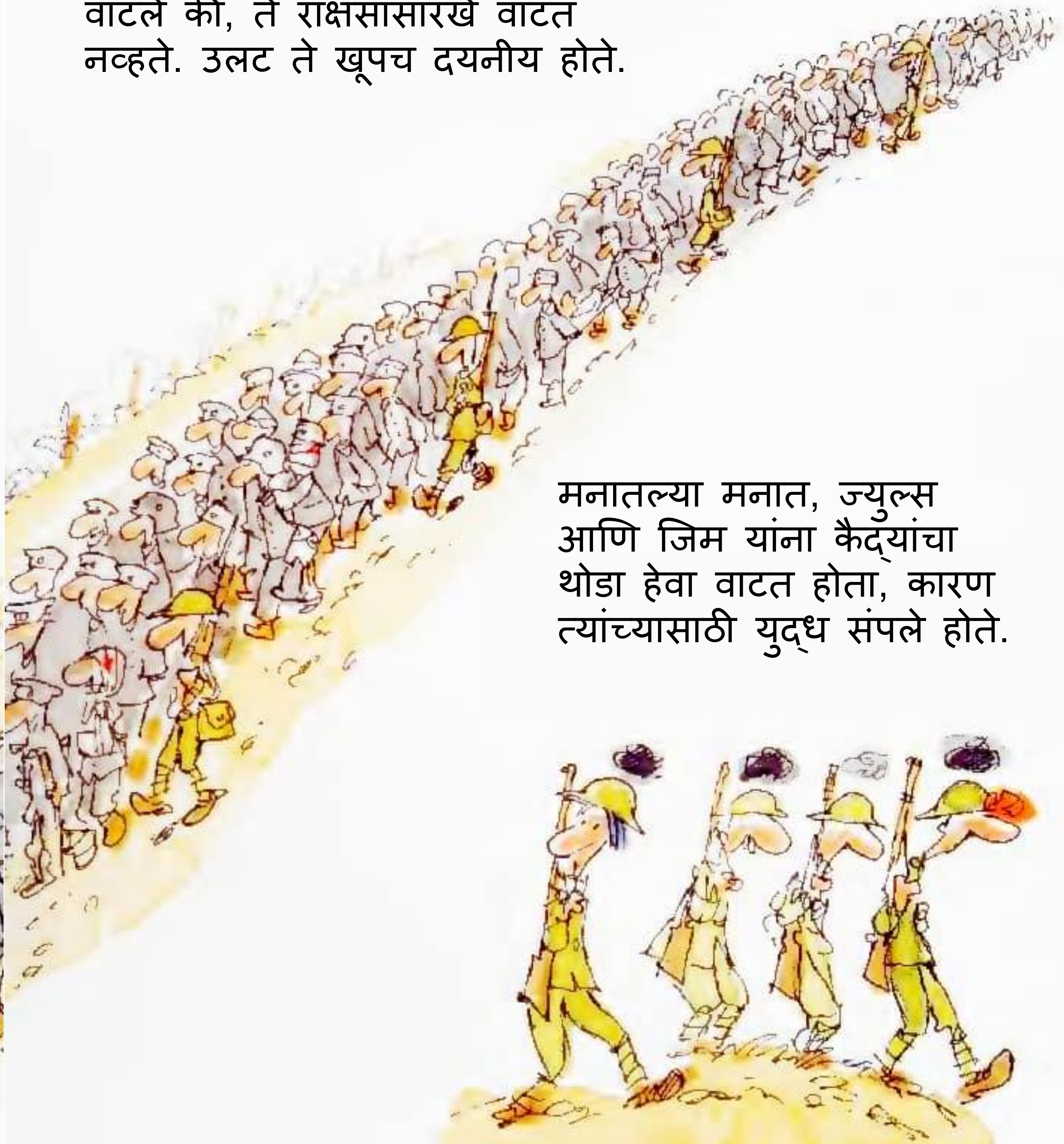

मनातल्या मनात, ज्युल्स आणि जिम यांना कैद्यांचा थोडा हेवा वाटत होता, कारण त्यांच्यासाठी युद्ध संपले होते.

पण त्या दोन मित्रांसाठी, अधिकाधिक भयानक शस्त्रास्त्रांनी ही कत्तल सुरूच राहिली: लढाऊ विमाने, विषारी वायू, रणगाडे...

ते युद्ध म्हणजे माणसांना गिळंकृत करत राहणाऱ्या एका प्रचंड कढईसारखे होते.

जसजसे युद्ध लांबत गेले, तसतसे आघाडीच्या रेषेपासून दूरचे जीवन अधिकाधिक कठीण होत गेले.

अनेक नोकऱ्यांमध्ये स्त्रियांनी पुरुषांची जागा घेतली होती...

यात दारुगोळ्याच्या कारखान्यांचाही समावेश होता, जे अहोरात्र उघडे असायचे.

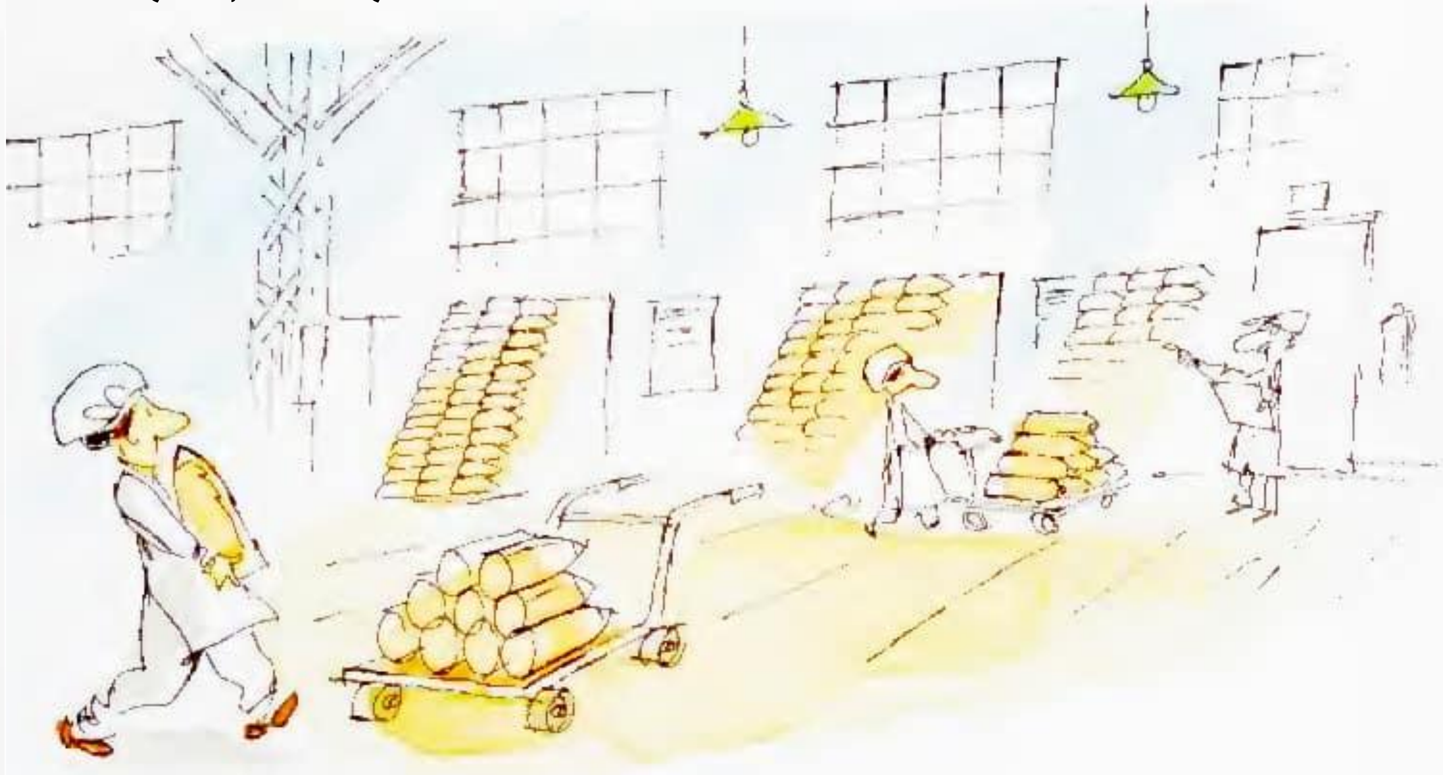

स्फोटके हाताळल्यामुळे त्यांची त्वचा पिवळी पडली.

आघाडीवर, जिम नेहमीच पहिला हल्ला करायचा. ज्युल्स नेहमी दोन मिनिटांनी त्याच्या पाठोपाठ यायचा.

त्यामुळेच
जिमचा सन्मान
करण्यात आला.

तर ज्युल्स
घरकामात अडकली.

पण पदके मिळूनही, जिमलाही भीती वाटत होती. कधीकधी रात्री ते दोघे मित्र एकमेकांना मिठी मारायचे. कधीकधी घरी जाण्याबद्दल बोलताना ते रडायचेसुद्धा.

युद्ध बराच काळ चालले.

दोन्ही बाजूंचे सैनिक थकून गेले होते.

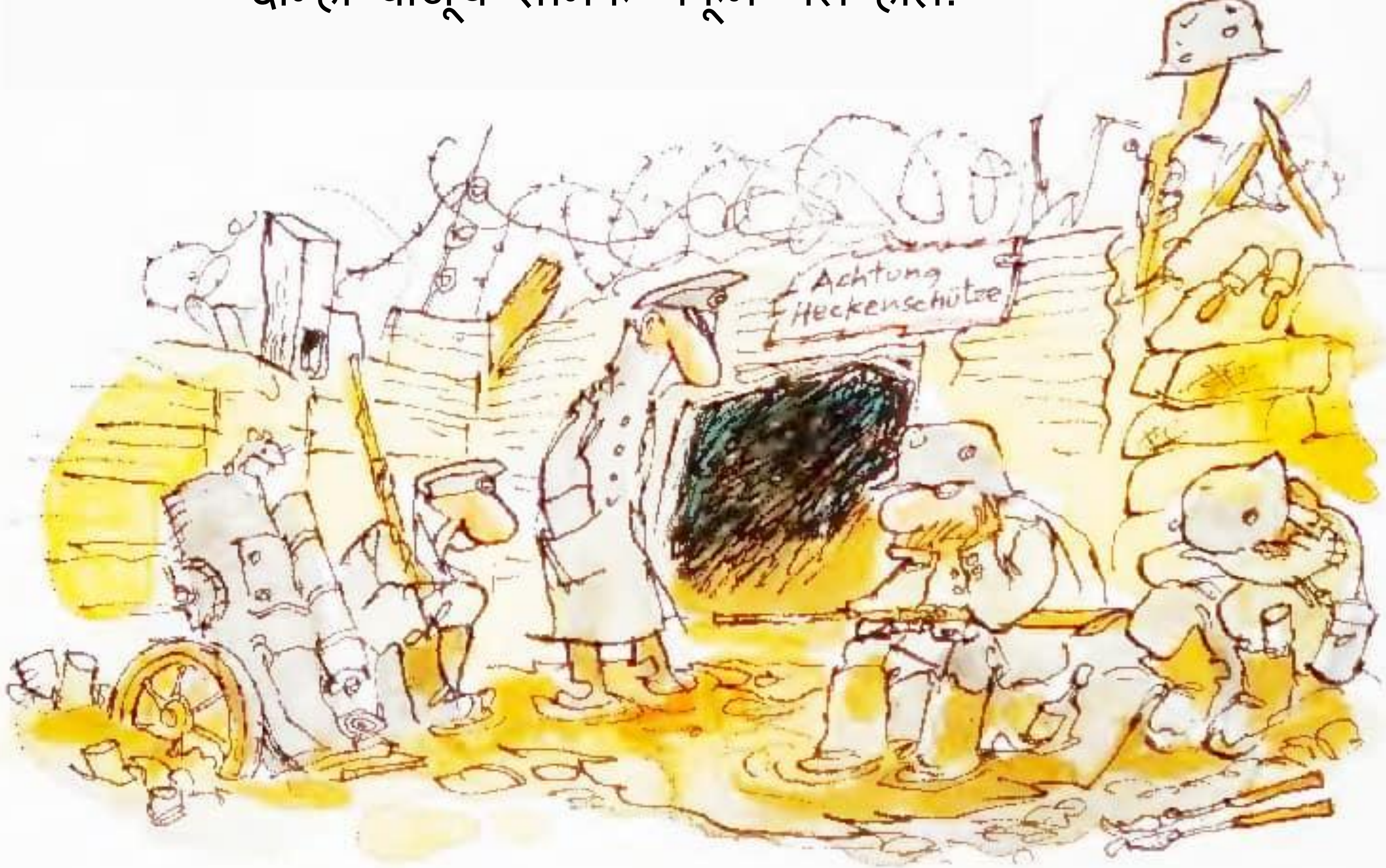

आणि जर्मनीमध्ये परत, भुकेले नागरिक युद्धाविरुद्ध आंदोलन करत होते.

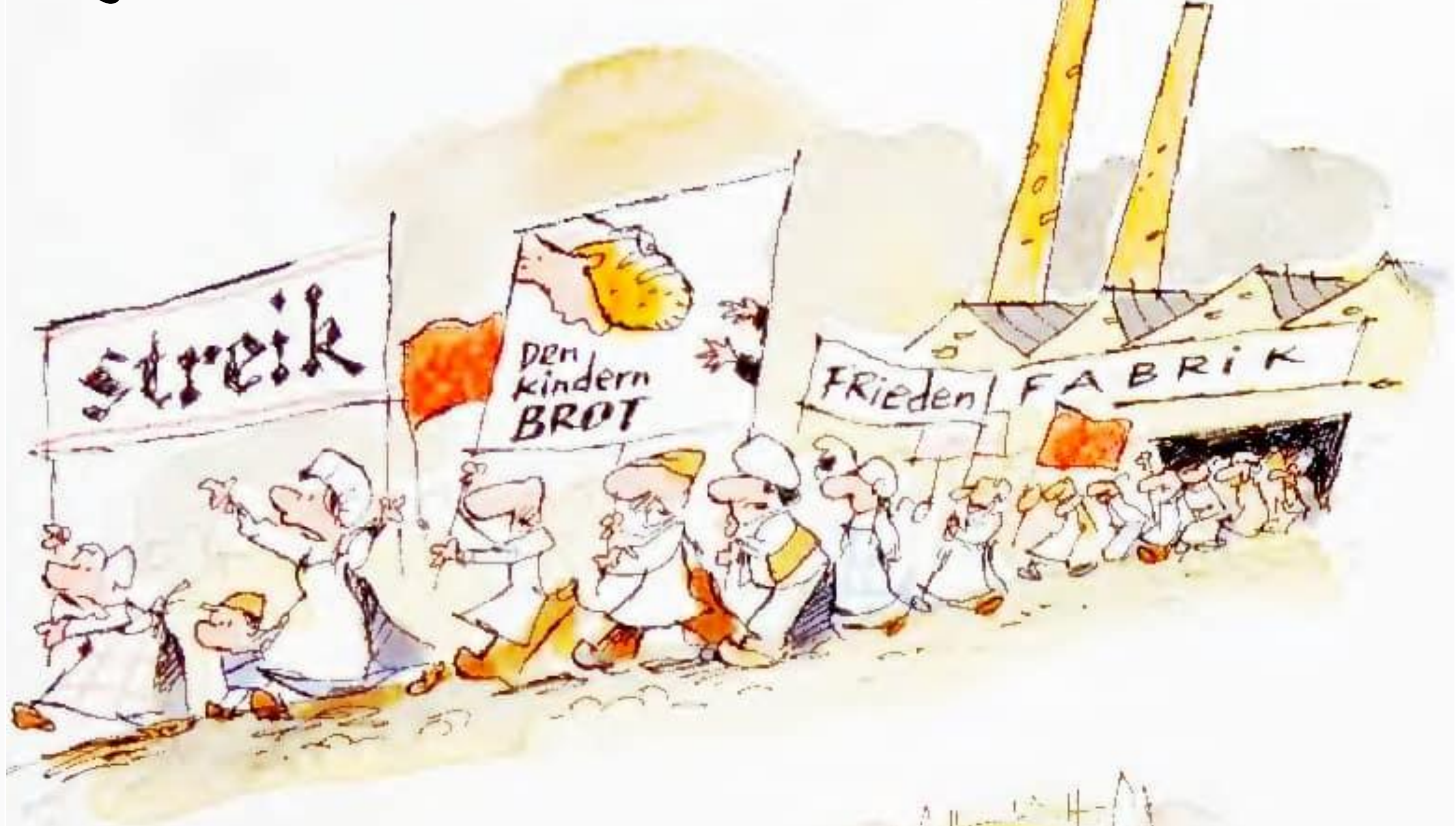

जर्मनीने लढाई थांबवण्याचा निर्णय घेतला.

११ नोव्हेंबर १९१८ रोजी, पहाटे पाच वाजता, आघाडीजवळच्या एका मोकळ्या जागेत दोस्त राष्ट्रांचे नेते जर्मन नेत्यांना भेटले.

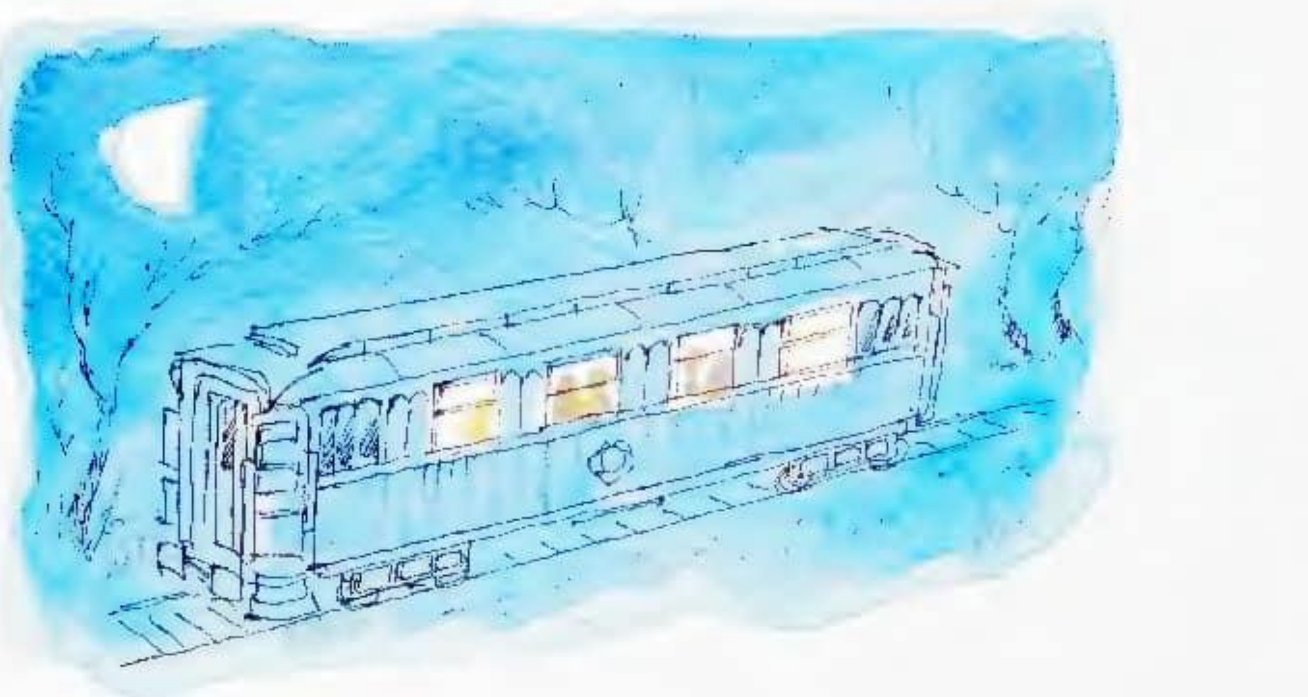

जिथे त्यांनी युद्धविरामावर स्वाक्षरी केली.

लढाई ताबडतोब थांबायला हवी होती, पण सैन्यापर्यंत ही बातमी पोहोचायला वेळ मिळावा म्हणून त्यांनी अकरा वाजेपर्यंत युद्धविराम सुरू न करण्याचे ठरवले.

याचा अर्थ असा होता की अकराव्या महिन्याच्या अकराव्या दिवसाच्या अकराव्या तासाला लढाई संपेल.

पण दरम्यान, रणांगणांवर, काही तासांपूर्वीच युद्‌धविरामावर स्वाक्षरी झाली असूनही, जणू काही बदललेच नाही अशाप्रकारे लढाई सुरूच होती.

युद्धविराम सुरू होण्याच्या काही वेळ आधी, जिम आणि जूल्स यांना हल्ला करण्याचा आदेश देण्यात आला. नेहमीप्रमाणे, जिम सर्वात आधी पुढे गेला. जूल्स त्याच्या पाठोपाठ पोहोचला आणि ऐनवेळी त्याने जिमला गोळी लागताना पाहिले.

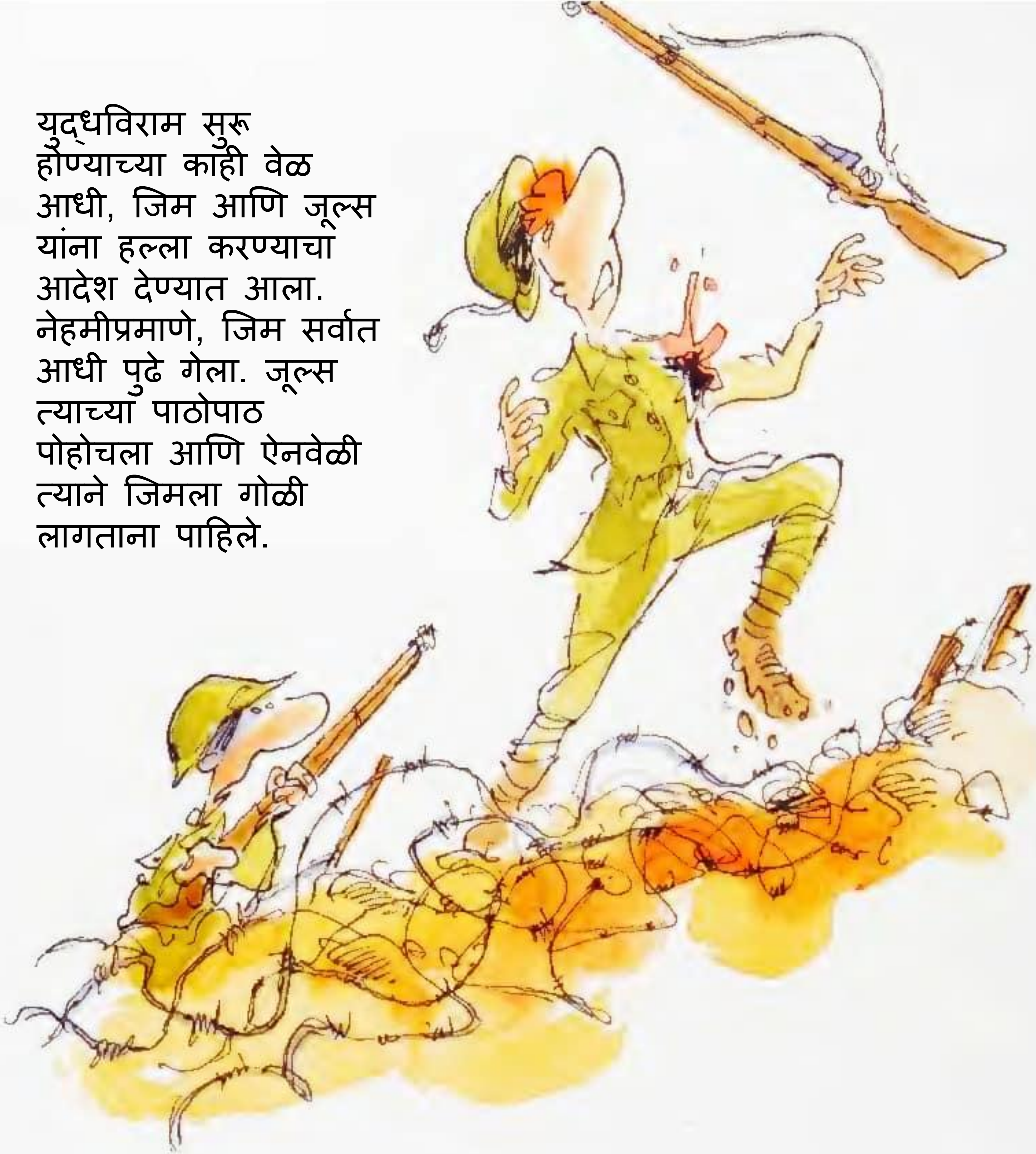

युद्ध संपायला दोन मिनिटे बाकी होती.

ज्युल्सने जिमचा जीव वाचवण्यासाठी शक्य ते सर्व केले, पण त्याचा मित्र त्याच्याच मिठीत मरण पावला.

युद्धाचा शेवट झाला होता...

...आणि जिमचा अंत झाला.

ज्युल्स त्याच्या मित्राशिवाय घरी आला.

त्याला पुन्हा सामान्य जीवन जगणे अवघड वाटत होते.
तो जिमबद्दल विचार करणे थांबवू शकत नव्हता.

नागरी जीवनात परतणे सोपे नव्हते.

ज्युल्सने सर्व प्रकारच्या वेगवेगळ्या
नोकऱ्या करून पाहिल्या.

शेवटी तो घड्याळ बनवणारा झाला.

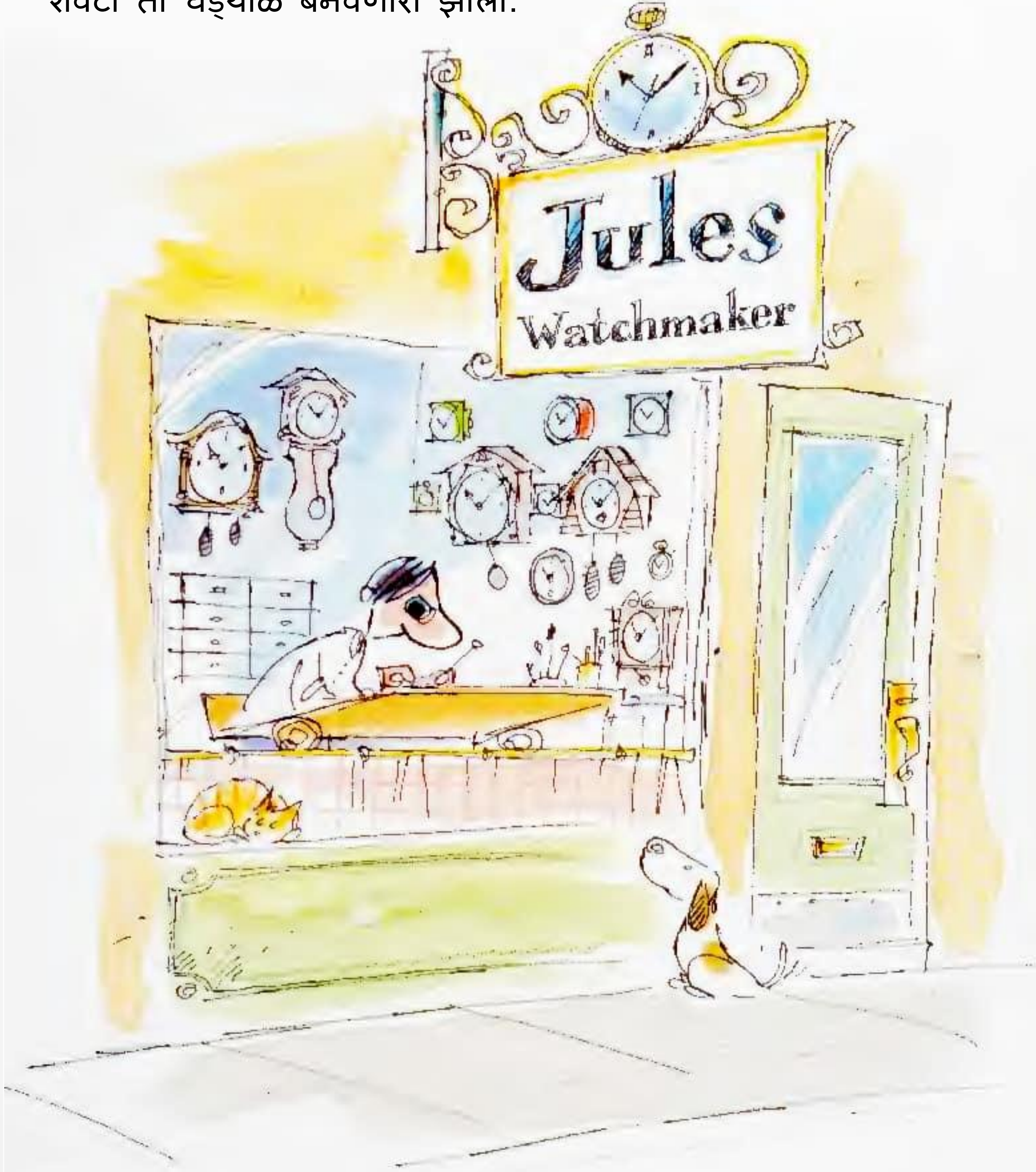

ज्युल्सच्या घड्याळांमध्ये एक विचित्र गोष्ट समान होती: ती सर्व दोन मिनिटे मागे चालत असत.

Jules
Watchmaker
1914
1918

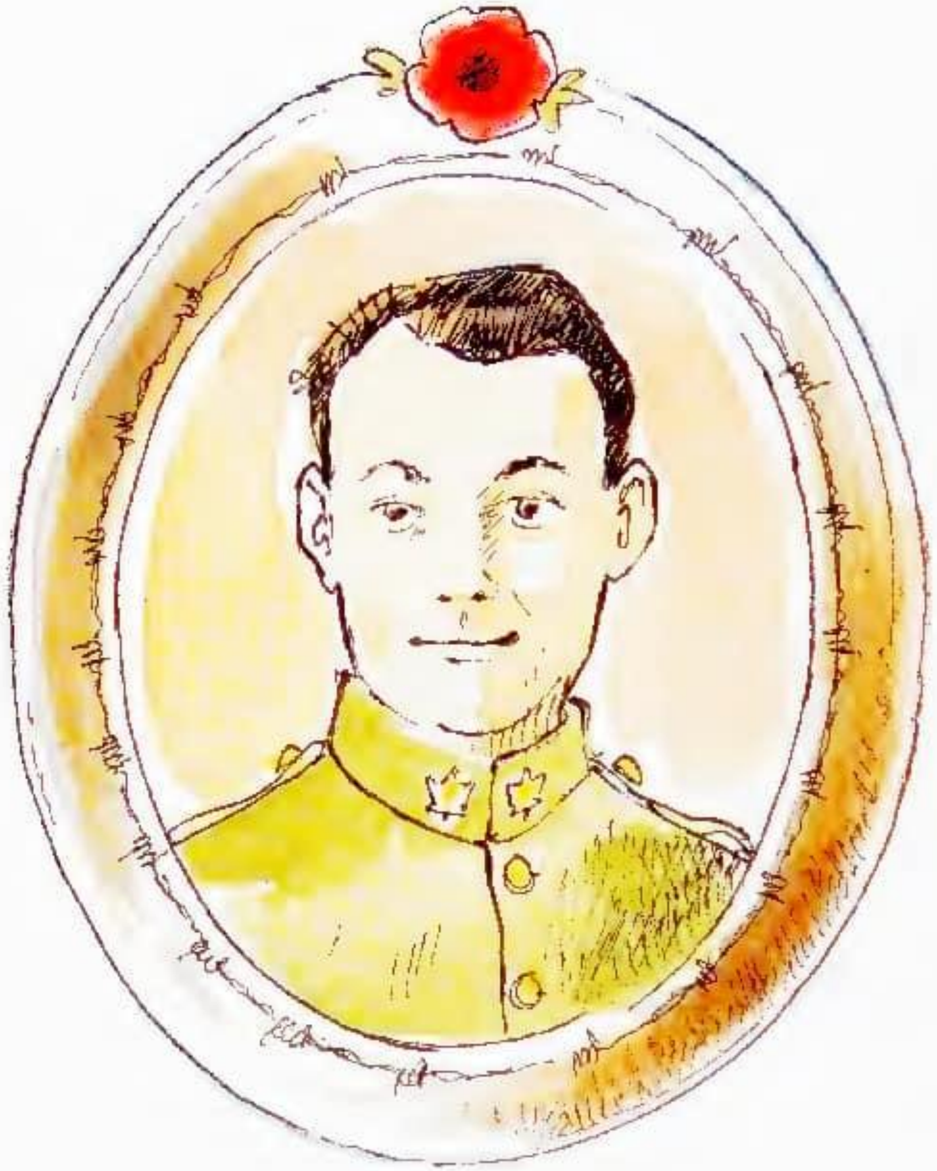

११ नोव्हेंबर १९१८ रोजी मृत्यू पावलेले शेवटचे कॅनेडियन सैनिक जॉर्ज लॉरेन्स प्राइस यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ. पहिल्या महायुद्धाचा शेवट करणाऱ्या युद्धविरामाच्या दोन मिनिटे आधी, सकाळी १०:५८ वाजता ते शहीद झाले.

मी माझे आजोबा, मिशेल क्वेलेव्हर यांना समर्पित करतो . ते एक ब्रेटन शेतकरी होते, ज्यांना जीवन आणि प्राणी यांवर खूप प्रेम होते. ते नेहमी म्हणायचे की त्यांनी “१४-१८ चे संपूर्ण युद्ध” अनुभवले आहे, आणि फ्रान्समध्ये पहिल्या महायुद्धाचा उल्लेख अनेकदा याच नावाने केला जातो. एके दिवशी, जेव्हा माझी आई आठ वर्षांची होती, तेव्हा तिने तिच्या वडिलांना विचारले की त्यांनी किती जर्मन सैनिकांना मारले. माझे आजोबा, जे एरवी एक प्रेमळ व्यक्ती होते, त्यांनी कठोरपणे उत्तर दिले: “मला हा प्रश्न पुन्हा कधीही विचारू नकोस.” त्यांना माहित होते की युद्धातून कोणतीही इजा न होता सुटल्यामुळे ते स्वतःला भाग्यवान समजत होते. तथापि, काही जखमा अदृश्य असतात.

मला माझ्या आजोबांना जाणून घ्यायला आवडले असते,

मी त्यांना खूप प्रश्न विचारले असते.

जॅक्स गोल्डस्टिन

जॅक गोल्डस्टिन हे एक चित्रकार आणि राजकीय व्यंगचित्रकार आहेत. ते '*लेस डेब्रुआर्डस*' या मुलांच्या मासिकासाठी नियमितपणे लेखन करतात आणि त्यांच्या पुस्तकांमध्ये 'लेटर्स टू अ प्रिझनर' व 'बर्टोल्ट' यांचा समावेश आहे, ज्या दोन्ही पुस्तकांना किर्कस रिव्ह्यूजने २०१७ सालची सर्वोत्कृष्ट चित्रपुस्तके म्हणून गौरवले आहे. त्यांनी त्यांच्या संपादकीय चित्रणासाठी स्वतंत्र पत्रकारितेकरिता दोनदा ग्रँड प्रिक्स पुरस्कार जिंकला आहे आणि ते मॉन्ट्रियल, क्वेबेक येथे राहतात.

ज्युल्स आणि जिम यांनी कल्पना केली होती
की युद्ध म्हणजे महाकाय लढाया आणि
गौरवशाली हल्ल्यांनी भरलेले असेल. पण
त्याऐवजी काटेरी तारेने वेढलेले चिखलाचे
खंदक पाहून त्यांना आश्चर्य वाटले.